

Wstęp do prawoznawstwa

Wstęp do prawoznawstwa

redakcja naukowa
Jerzy Zajadło
Kamil Zeidler

Magdalena Glanc-Żabiłowicz
Karol Gregorczyk
Wojciech Jankowski
Jarosław Niesiołowski
Paweł Sut
Przemysław Rybiński
Tomasz Widłak
Maciej Wojciechowski
Jerzy Zajadło
Kamil Zeidler

Autorami rozdziałów są:
Magdalena Glanc-Żabiłowicz: rozdz. 4.1.
Karol Gregorczyk: rozdz. 1.1., 1.2.
Wojciech Jankowski: rozdz. 1.3., 1.4.
Jarosław Niesiołowski: rozdz. 3.1.
Paweł Sut: rozdz. 3.2.
Przemysław Rybiński: rozdz. 5.2.
Tomasz Widlak: rozdz. 4.2.
Maciej Wojciechowski: rozdz. 5.1.
Jerzy Zajadło: Wstęp, rozdz. 2.1.
Kamil Zeidler: Wstęp, rozdz. 2.2.

Recenzent
Prof. dr hab. Przemysław Kaczmarek

Redaktor Wydawnictwa
Joanna Kamień

Projekt okładki stron tytułowych
Maksymilian Biniakiewicz

Skład i łamanie
Maksymilian Biniakiewicz

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-619-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

WSTĘP (Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler)	11
Wykaz aktualnych i polecanych podręczników	13
1. TWORZENIE PRAWA	15
1.1. Proces tworzenia prawa (Karol Gregorczyk)	15
1.1.1. Pojęcie tworzenia prawa	15
1.1.2. Formy tworzenia prawa (fakty prawotwórcze) ..	18
1.1.2.1. Stanowienie prawa	19
1.1.2.2. Umowy o charakterze prawotwórczym .	20
1.1.2.3. Prawo zwyczajowe	21
1.1.2.4. Precedens prawotwórczy	22
1.1.2.5. Prawo wyznaniowe	24
1.1.3. Przemiany modelu tworzenia prawa	26
1.2. System źródeł prawa w Polsce (Karol Gregorczyk)	27
1.2.1. Normatywna koncepcja źródeł prawa w Polsce .	27
1.2.2. Źródła prawa powszechnie obowiązującego ...	29
1.2.2.1. Konstytucja RP	30
1.2.2.2. Ustawa	32
1.2.2.3. Umowa międzynarodowa i źródła prawa europejskiego	34
1.2.2.4. Rozporządzenie	37
1.2.2.5. Akty prawa miejscowego	38
1.2.2.6. Źródła prawa o charakterze wewnętrznym	38
1.3. Budowa aktu normatywnego – rodzaje przepisów (Wojciech Jankowski).	39
1.3.1. Tytuł	41
1.3.2. Przepisy merytoryczne	42
1.3.2.1. Przepisy merytoryczne ogólne	43
1.3.2.2. Przepisy merytoryczne szczegółowe	45
1.3.3. Przepisy zmieniające	47
1.3.4. Przepisy epizodyczne	48

1.3.5. Przepisy przejściowe i dostosowujące	49
1.3.5.1. Przepisy przejściowe	49
1.3.5.2. Przepisy dostosowujące	50
1.3.6. Przepisy końcowe	51
1.3.6.1. Przepisy uchylające (derogacyjne)	51
1.3.6.2. Przepisy wprowadzające (o wejściu w życie aktu normatywnego)	52
1.3.6.3. Przepisy o wygaśnięciu mocy obowiązującej aktu normatywnego	53
1.3.7. Podpis uprawnionego podmiotu i załączniki ...	53
1.4. Inne rodzaje przepisów zawartych w aktach prawodawczych (Wojciech Jankowski)	54
1.4.1. Przepisy blankietowe	54
1.4.2. Przepisy odsyłające – wewnątrz- i pozasystemowo	55
1.4.3. Definicje legalne	56
1.4.4. Przepisy ogólne (<i>lex generalis</i>) i przepisy szczególne (<i>lex specialis</i>)	59
1.4.5. Podział norm ze względu na sposób wyznaczania powinnego zachowania	60
1.4.6. Normy zasady i normy reguły	62
Zalecana literatura	63
2. OBOWIĄZYWANIE PRAWA	65
2.1. Obowiązki prawa – ujęcie filozoficznoprawne (Jerzy Zajadło)	65
2.1.1. Modele uzasadnień obowiązywania prawa	66
2.1.2. Formuła Radbrucha	69
2.2. Obowiązki prawa – ujęcie teoretycznoprawne (Kamil Zeidler)	71
2.2.1. Moc obowiązująca	71
2.2.2. Obowiązki prawa w czasie	72
2.2.3. Terytorialne obowiązki prawa	74
2.2.4. Podmiotowe obowiązki prawa	76
2.2.5. Przedmiotowe obowiązki prawa	77
2.2.6. Sprzeciw wobec obowiązującego prawa	79
2.2.7. Utrata mocy obowiązującej	80
2.2.8. Reguły kolizyjne	81
Zalecana literatura	85
3. PRZESTRZEGANIE PRAWA	87
3.1. Przestrzeganie prawa (Jarosław Niesiołowski)	87
3.1.1. Uwagi ogólne i terminologiczne	87

3.1.2. Przestrzeganie prawa od strony podmiotowej i przedmiotowej	90
3.1.3. Czynniki wpływające na przestrzeganie prawa .	92
3.1.4. Skuteczność prawa	103
3.1.5. Polityka prawa	106
3.2. Nieprzestrzeganie prawa (Paweł Sut)	111
3.2.1. Wprowadzenie	111
3.2.2. Tradycyjne, realistyczne i krytyczne ujęcia zagadnienia nieprzestrzegania prawa – konceptualizacja	114
3.2.3. Tradycyjne ujęcie zagadnienia nieprzestrzegania prawa	118
3.2.4. Realistyczne ujęcie zagadnienia nieprzestrzegania prawa	128
3.2.5. Krytyczne ujęcie zagadnienia nieprzestrzegania prawa	130
Zalecana literatura	134
4. STOSOWANIE PRAWA	137
4.1. Teoria stosowania prawa (Magdalena Glanc-Żabiełowicz)	137
4.1.1. Co to jest stosowanie prawa?	137
4.1.2. Typy stosowania prawa	140
4.1.2.1. Typ sądowy stosowania prawa	141
4.1.2.2. Typy pozasądowe stosowania prawa ...	147
4.1.2.3. Alternatywne formy stosowania prawa .	150
4.1.3. Elementy stosowania prawa	152
4.1.3.1. Przygotowanie decyzji stosowania prawa	152
4.1.3.2. Ustalenie stanu prawnego – podstawy prawnej	162
4.1.3.3. Wydanie decyzji stosowania prawa	162
4.1.4. Kontrola i egzekucja decyzji stosowania prawa .	168
4.1.4.1. Kontrola decyzji stosowania prawa	168
4.1.4.2. Egzekucja decyzji stosowania prawa ...	168
4.1.5. Swoboda decyzji stosowania prawa i luzy decyzyjne	169
4.1.6. Sylogistyczny i argumentacyjny model stosowania prawa	172
4.1.6.1. Sylogistyczny model stosowania prawa .	172
4.1.6.2. Argumentacyjny model stosowania prawa	173
4.2. Konteksty stosowania prawa (Tomasz Wiślak)	175

4.2.1. Stosowanie a przestrzeganie prawa	175	5.2.4.5. Wykładnia aksjologiczna	239
4.2.2. Stosowanie i tworzenie prawa		5.2.4.6. Dyrektywy wykładni w działaniu	241
a podział władz	177	5.2.5. Klaryfikacyjna koncepcja wykładni prawa	242
4.2.3. Precedens sądowy	180	5.2.6. Derywacyjna koncepcja wykładni prawa	246
4.2.4. Ideologie stosowania prawa	185	5.2.7. Dwie definicje wykładni	250
4.2.5. Sędziowie a stosowanie prawa –		5.2.8. Mały świadek koronny – epilog	251
aktywizm i pasywizm sędziowski	188	Zalecana literatura	253
4.2.5.1. Aktywizm sędziowski	188	SPIS RYCIN.....	255
4.2.5.2. Pasywizm sędziowski	191	SPIS TABEL.....	256
4.2.6. Przyszłość stosowania prawa –		WYKAZ SKRÓTÓW	257
trzy generacje „sądów online”	193		
Zalecana literatura	197		
5. WYKŁADNIA PRAWA	201		
5.1. Wykładnia prawa – ujęcie statyczne			
(Maciej Wojciechowski)	201		
5.1.1. Prawo jako komunikat i zróżnicowanie			
jego odczytywania	201		
5.1.2. Cel lektury	201		
5.1.3. Kompetencje językowe odbiorcy tekstu	203		
5.1.4. Właściwości zwrotów językowych			
w tekście prawnym	205		
5.1.5. <i>Claritas</i>	213		
5.1.6. Rodzaje wykładni z punktu widzenia			
podmiotu interpretującego	217		
5.1.6.1. Wykładnia autentyczna	217		
5.1.6.2. Wykładnia operatywna	218		
5.1.6.3. Wykładnia doktrynalna	220		
5.1.6.4. Wykładnia legalna	221		
5.1.7. Wnioskowania prawnicze	222		
5.1.7.1. Instrumentalne wynikanie norm	222		
5.1.7.2. Wnioskowania oparte na założeniu			
konsekwencji prawodawcy	224		
5.2. Wykładnia prawa – ujęcie dynamiczne			
(Przemysław Rybiński)	229		
5.2.1. Mały świadek koronny	229		
5.2.2. Pojęcie wykładni	231		
5.2.3. Przedmiot wykładni i wynik wykładni	233		
5.2.4. Dyrektywy wykładni	234		
5.2.4.1. Dyrektywy językowe	234		
5.2.4.2. Dyrektywy systemowe	236		
5.2.4.3. Dyrektywy funkcjonalne	237		
5.2.4.4. Dyrektywy historyczne	238		